

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS AMŽIAUS PAGRINDU LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJAI TEIKIANT PARAMĄ SMULKIESIEMS ŪKININKAMS TYRIMO

2022 m. rugpjūčio 23 d. Nr. (22)SN-90)SP-53
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau vadinama ir Tarnyba) 2022 m. birželio 3 d. buvo gautas pareiškėjo L. M. (toliau – Pareiškėjas) 2022 m. gegužės 30 d. skundas dėl galimos diskriminacijos amžiaus pagrindu Nacionalinei mokėjimo agentūrai prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos (toliau – Agentūra) sudarant sąlygas smulkiesiems ūkiams gauti Europos Sąjungos (ES) paramą.

Pareiškėjas teigė, kad, skaičiuojant balus vyresniems nei 40 metų amžiaus pareiškėjams, yra atimama 10 balų, dėl ko vyresnio nei 40 metų amžiaus ūkininkams užkertamas kelias gauti paramą, nes „paskutinius du šaukimus praeinamas balų skaičius buvo 75 balai“ (citatų kalba netaisyta).

Pareiškėjo nuomone, toks asmenų skirstymas pagal amžių šioje priemonėje („Parama smulkiesiems ūkiams“) yra diskriminuojantis, nes tiek pačios priemonės pavadinimas, tiek „prašymas apie smulkų ūkį būtent nurodo, kad pagrindas gauti paramą yra smulkus ūkis“. Pareiškėjas papildė, kad Agentūra jauniems ūkininkams iki 40 metų rengia specialiąją priemonę „Jaunųjų ūkininkų įsikūrimas“, kur vienas iš pagrindinių paramos aspektų yra būtent paramos gavėjų amžius.

Pareiškėjas rašė, kad atitiko visus reikalavimus ir surinko tik 65 balus, nes dėl amžiaus neteko 10 balų ir dėl to nepateko į paramos gavėjų sąrašą.

Pareiškėjas Tarnybos prašė nustatyti, ar Agentūra, rengdama paraiškų priėmimą pagal priemonę „Parama smulkiesiems ūkiams“ 2022 metais (nuo 2022 m. kovo 1 iki 2022 m. kovo 31 d.) ir sukurdamą balų sistemą nepažeidė vyresnių nei 40 metų asmenų teisių; ar tai nėra diskriminacija amžiaus pagrindu; ar balų sistema yra reglamentuota kokiais nors Europos Sąjungos teisės aktais.

Atkreiptinas dėmesys, kad nagrinėjamu atveju aktualios yra Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2021 m. kovo 31 d. Nr. 3D-200 įsakymu patvirtintos Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemonės „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklos srities „Parama smulkiesiems ūkiams“ įgyvendinimo taisyklės, taikomos nuo 2021 metų (toliau – Taisyklės). Pagal Taisyklių 30.4 papunkčio nuostatas, vienas iš atrankos kriterijų yra pareiškėjo amžius – pareiškėjams, kurie iki paramos paraiškos pateikimo dienos yra iki 40 metų imtinai, skiriama 10 balų.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė Birutė Sabatauskaitė (toliau – lygių galimybių kontrolierė) 2022 m. birželio 20 d. raštu Nr. (22)SN-90)S-282 kreipėsi į Žemės ūkio ministeriją (toliau – Ministerija) bei Agentūrą ir paprašė motyvuotai paaiškinti, dėl kokių priežasčių ir kuo remiantis Taisyklėse kaip vienas iš atrankos kriterijų yra numatytas amžiaus (iki 40 metų) reikalavimas; jei ši asmenų grupė yra mažiausiai atstovaujama tarp visų smulkiųjų ūkininkų; buvo paprašyta pateikti statistinę informaciją apie šioje veiklos srityje nuo 2019 metų paraiškas teikusius bei paramą gavusius asmenų amžių; ar asmenys galėtų gauti paramą tiek veiklos srityje „Parama smulkiesiems ūkiams“, tiek veiklos srityje „Parama jaunųjų ūkininkų įsikūrimui“; jei taip – ar tokiu būdu nėra pažeidžiamas paramos skyrimo proporcingumas.

Taip pat buvo paprašyta pateikti kitą, su atliekamu tyrimu susijusią, informaciją.

Vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, lygių galimybių kontrolierė 2022 m. liepos 21 d. raštu Nr. (22)SN-90)S-343 kreipėsi į Ministeriją ir paprašė motyvuotai paaiškinti, kiek tarp smulkiųjų ūkininkų yra jaunųjų ūkininkų ir kaip kito jų skaičius 2019-2022 metais; buvo paprašyta, esant galimybei, pateikti Ministerijos turimus duomenis dėl jaunųjų ūkininkų skaičiaus 2019-2022 metais; ar yra numatyti konkretūs socialinės įtraukties ar kiti kriterijai dėl veiklos srities „Parama smulkiesiems ūkiams“ įgyvendinimo efekto vertinimo; ar tokie kriterijai yra susiję su jaunųjų ūkininkų skaičiaus didėjimu; ar Ministerija 2019-2022 metais vertino veiklos srities „Parama smulkiesiems ūkiams“ poveikį smulkiesiems ūkininkams socialinės įtraukties srityje; jei taip, paprašyta pateikti duomenis apie tokio vertinimo rezultatus.

Taip pat buvo paprašyta pateikti kitą, su atliekamu tyrimu susijusią, informaciją.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

2022 m. liepos 1 d. Tarnyboje buvo gautas Ministerijos 2022 m. liepos 1 d. raštas Nr. 3IN-441 (8.1 E), kuriuo buvo atsakyta į Tarnybos pateiktus klausimus.

Ministerija rašte pateikė informaciją:

„Žemės ūkio ministerija (toliau – ministerija), atsakydama į Jūsų raštą, pirmiausia teikia informaciją apie paramos paraiškų, teikiamų pagal Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programą, patvirtintą 2015 m. vasario 13 d. Europos Komisijos sprendimu Nr. C(2015)842 (toliau – Programa), atrankos mechanizmą.

Atlikti paraiškų atranką įpareigoja 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1305/2013 dėl paramos kaimo plėtrai, teikiamos Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) lėšomis, kuriuo panaikinamas reglamentas (EB) 1698/2005, 49 straipsnio nuostatos. Vykdamas paraiškų atranką, siekiama geriau naudoti finansinius išteklius, atrinkti tikslingesnius ir kokybiškesnius projektus. Nustatant atrankos kriterijus, orientuojamasi į Programos tikslus, valstybės poreikius ir interesus. Be to, paraiškų atrankos mechanizmas reikalingas ir tam, kad, gavus paraiškų didesnei sumai nei skirta lėšų konkrečiam paraiškų priėmimo etapui finansuoti, būtų aiški turimų lėšų paskirstymo tvarka. Dėl šių priežasčių pats atrankos principas veikia taip, kad vienos paraiškos ar asmenys, kuriems suteikiami atrankos balai, yra išskiriami iš kitų, kurie atrankos balų negauna. Priešingu atveju, t. y., jei visi asmenys galėtų surinkti vienodą atrankos balų skaičių, pats atrankos mechanizmas netektų prasmės. Tačiau atkreipiame dėmesį, jog pasirinktais atrankos kriterijais siekiama kuo labiau atitikti Programoje pateiktą priemonės aprašymą ir pasirinktus Europos Sąjungos kaimo plėtros politikos prioritetus ir tikslines sritis, prie kurių prisideda konkreti priemonė.

Kaip nurodyta Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos administravimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2014 m. rugpjūčio 26 d. įsakymu Nr. 3D-507 „Dėl Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos administravimo taisyklių patvirtinimo“, 15.5 papunktyje, nustatant atrankos kriterijus, jie turi būti derinami su Programos įgyvendinimo stebėsenos komitetu, sudarytu Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2014 m. spalio 2 d. įsakymu Nr. 3D-685 „Dėl Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos įgyvendinimo stebėsenos komiteto sudėties patvirtinimo“ (toliau – Stebėsenos komitetas). Stebėsenos komitetas – tai ministerijos partnerystės principu sudarytas komitetas Programos įgyvendinimo kokybei ir pažangai stebėti, klausimams, turintiems poveikį Programos įgyvendinimui, nagrinėti, nuomonei dėl Programos pakeitimų teikti. Į šio komiteto sudėtį yra įtraukti Lietuvos Respublikos Vyriausybės, daugumos ministerijų, kitų įstaigų atstovai, įvairiems verslo, mokslo ir kitiems subjektams atstovaujantių organizacijų nariai, taip pat ir Lygių galimybių

kontrolieriaus tarnybos atstovas. Prieš teikiant svarstyti atrankos kriterijus Stebėsenos komitetui, jie suderinami su Programos valdymo komitetu, patvirtintu Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2012 m. birželio 7 d. įsakymu Nr. 3D-389 „Dėl Lietuvos kaimo plėtros programų valdymo komiteto sudėties ir darbo reglamento patvirtinimo“, kuris priima strateginius ir svarbiausius sprendimus dėl Programos įgyvendinimo, valdymo, kontrolės ir priežiūros.

Toliau atsakome į konkrečius Jūsų klausimus.

1. Programos priemonė „Ūkio ir verslo plėtra“ yra skirta jaunųjų ūkininkų įsikūrimui skatinti, smulkiųjų ūkių plėtrai ir ekonominės veiklos kaimo vietovėse pradžiai, kūrimui bei plėtrai. Pagal šią priemonę, remiant ūkio ir verslo plėtrą, prisidedama prie nustatytų poreikių įgyvendinimo, sprendžiant problemas, susijusias su žemės ūkio subjektų konkurencingumo ir ekonominio gyvybingumo didinimu, nepalankia kaimo gyventojų, ypač ūkininkų, amžiaus struktūra, nepakankamu jų išsilavinimu, verslumo skatinimu ir darbo vietų kūrimu kaime, efektyviu atsinaujinančių energijos šaltinių panaudojimu.

Atsižvelgiant į pirmiau išvardytas nustatytas problemas, Programos priemonės „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklos sričiai „Parama smulkiesiems ūkiams“ (toliau – SŪ) buvo nustatyti atrankos kriterijai, kurie patvirtinti Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemonės „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklos srities „Parama smulkiesiems ūkiams“ įgyvendinimo taisyklėse, taikomose nuo 2021 metų, patvirtintose Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2021 m. kovo 31 d. įsakymu Nr. 3D-200 „Dėl Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemonės „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklos srities „Parama smulkiesiems ūkiams“ įgyvendinimo taisyklių, taikomų nuo 2021 metų, patvirtinimo“ (toliau – Įgyvendinimo taisyklės). Pareiškėjams, atitinkantiems atrankos kriterijus, skiriami atrankos balai; jei pareiškėjas atrankos kriterijaus neatitinka, jam balai neskiriami, bet neatimami (kaip minite savo rašte). Privalomas mažiausias projektų atrankos balų skaičius yra 25 balai. Jeigu projektų atrankos metu nustatoma, kad projektui neskirta privalomo mažiausio 25 balų skaičiaus, paramos paraiška atmetama. Už vieną iš atrankos kriterijų – pareiškėjams, kurie iki paramos paraiškos pateikimo dienos yra iki 40 metų imtinai, – skiriama 10 papildomų atrankos balų.

Kaip jau buvo rašyta 2022-04-28 ministerijos rašte Nr. 3IN-284 „Dėl informacijos pateikimo“, vadovaujantis VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro (toliau – ŽŪIKVC) pateikta informacija, smulkiųjų ūkių savininkai, kurių amžius yra iki 40 m., sudaro apie 17 proc. visų smulkiųjų ūkių savininkų (2022-01-01 duomenimis):

Bendras ūkininkų, turinčių valdas, sk.	Amžius nuo 18 iki 30 m. imtinai	Amžius nuo 31 iki 40 m. imtinai	Amžius nuo 41 iki 50 m. imtinai	Amžius nuo 51 iki 60 m. imtinai	Amžius nuo 61 iki 70 m. imtinai	Amžius virš 71 m.
13 079	659	1 547	2 304	3 618	2 805	2 146
100 proc.	5,04 proc.	11,83 proc.	17,62 proc.	27,66 proc.	21,45 proc.	16,41 proc.

2. Įgyvendinimo taisyklėse nustatyta, kad paramos besikreipiantys asmenys turi būti ne jaunesni kaip 18 metų amžiaus, tačiau nėra nustatyta viršutinė amžiaus riba. Lentelėse teikiame informaciją apie 2019–2022 m. pareiškėjų ir paramos gavėjų amžių.

Pareiškėjai pagal amžių:

Paraiškos pateikimo metai	Nuo 18 iki 30 m. imtinai	Nuo 31 iki 40 m. imtinai	Nuo 41 iki 50 m. imtinai	Nuo 51 iki 60 m. imtinai	Nuo 61 iki 70 m. imtinai	71 m. ir daugiau	Iš viso
2019	362	624	604	563	212	89	2 454
2020	173	294	367	458	182	43	1 517
2021	289	528	480	636	246	110	2 289
2022	325	529	498	543	232	63	2 190
Iš viso	1 149	1 975	1 949	2 200	872	305	8 450

Paramos gavėjai pagal amžių:

Paraiškos pateikimo metai	Nuo 18 iki 30 m. imtinai	Nuo 31 iki 40 m. imtinai	Nuo 41 iki 50 m. imtinai	Nuo 51 iki 60 m. imtinai	Nuo 61 iki 70 m. imtinai	71 m. ir daugiau	Iš viso
2019	233	422	311	300	108	53	1 427
2020	153	248	312	410	160	33	1 316
2021	165	336	228	331	136	64	1 260
2022* (preliminarūs duomenys, kadangi šiuo metu dar ne visos paraiškos patvirtintos)	226	335	238	264	111	25	1 199
Iš viso	777	1 341	1 089	1 305	515	175	5 202.

3. Atsakydami į 3 klausimą paaiškiname, kad pagal veiklos sritį „Parama jaunųjų ūkininkų įsikūrimui“ parama gali būti teikiama tik tiems pareiškėjams, kurie pirmą kartą steigiasi žemės ūkio valdoje ir ūkyje kaip ūkio valdytojai, kurie, kaip ūkio ir (arba) valdos valdytojai, nebuvo ir nėra pateikę paraiškos tiesioginėms išmokoms gauti (taikoma ir tais atvejais, kai paraiška tiesioginėms išmokoms gauti buvo pateikta neįregistravus ūkininko ūkio ir (arba) pateikta paraiška tiesioginėms išmokoms gauti buvo išregistruota iki paramos paraiškos pagal šią veiklos sritį pateikimo, šio ūkio ekonominio dydžio potencialas, išreikštas VED, turi būti ne mažesnis kaip 8 000 Eur per metus. Pagal veiklos sritį „Parama smulkiesiems ūkiams“ parama gali būti teikiama fiziniams asmenims, užsiimantiems žemės ūkio veikla, kurie bent paskutiniaisiais metais prieš paramos paraiškos pateikimo metus deklaruoja pasėlius ir (arba) registruoja ūkinius gyvūnus, tokio pareiškėjo produkcijos standartine verte išreikštas valdos ekonominis dydis yra ne mažesnis kaip 4 000 Eur ir ne didesnis kaip 7 999 Eur.

Ministerijos nuomone, sprendimas pagal SŪ įgyvendinimo taisyklėse nustatytą atrankos kriterijų „pareiškėjams, kurie iki paramos paraiškos pateikimo dienos yra iki 40 metų imtinai“, skirti 10 papildomų atrankos balų nesukėlė diskriminacijos dėl amžiaus, nepažeidė lygių galimybių principo.“

2022 m. rugpjūčio 12 d. Tarnyboje buvo gautas Ministerijos 2022 m. rugpjūčio 4 d. raštas Nr. 3JA-135 (8.14 E), kuriuo Tarnybai buvo atsakyta į papildomai pateiktus klausimus.

Ministerija rašte pateikė informaciją:

„Atsakydami į Jūsų raštą, teikiame prašomą informaciją ir paaiškinimus.

1. Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos (toliau – Programa) priemonės „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklos srities „Parama smulkiesiems ūkiams“ (toliau – SŪ) įgyvendinimo taisyklių, taikomų nuo 2021 metų, patvirtintų Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2021 m. kovo 31 d. įsakymu Nr. 3D-200 „Dėl Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemonės „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklos srities „Parama smulkiesiems ūkiams“ įgyvendinimo taisyklių, taikomų nuo 2021 metų, patvirtinimo“, (toliau – SŪ taisyklės) 16.6 papunktyje nurodyta, kad smulkiuoju ūkiu laikomas ūkis, kurio produkcijos standartine verte išreikštas valdos ekonominis dydis (toliau – VED) yra ne mažesnis kaip 4 000 Eur ir ne didesnis kaip 7 999 Eur. Pagal VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro (toliau – ŽŪIKVC) pateiktą informaciją, teikiame duomenis apie 2019–2022 m. bendrą jaunųjų ūkininkų skaičių ir jų pasiskirstymą smulkiųjų ūkių struktūroje, taip pat teikiame duomenis apie bendrą ūkininkų, turinčių valdas, skaičių.

Ūkiai, kurių VED nuo 4 000 iki 7 999 Eur:

Data	Bendras ūkininkų, turinčių valdas, sk.	Amžius nuo 18 iki 40 m. imtinai	Amžius virš 40 m.
2022-01-01	13 078	2 207	10 871
2021-01-01	13 225	2 151	11 074
2020-01-01	13 519	2 101	11 418
2019-01-01	13 404	2 046	11 358.

Bendras ūkininkų ir jaunųjų ūkininkų skaičius:

Data	Bendras jaunųjų ūkininkų, turinčių valdas, sk. (amžius nuo 18 iki 40 m. imtinai)	Bendras ūkininkų, turinčių valdas, sk.
2022-01-01	13 387	76 072
2021-01-01	12 802	75 431
2020-01-01	13 237	79 709
2019-01-01	13 553	80 842.

2. Atsakydami į Jūsų 2 ir 3 klausimus dėl socialinės įtraukties kriterijų vertinimo ar SŪ veiklos srities poveikio socialiniai įtraukčiai vertinimo, paaiškiname, kad SŪ veiklos sritis prisideda prie socialinės įtraukties didinimo netiesiogiai. Nors socialinė įtrauktis nėra pagrindinis SŪ veiklos srities tikslas, šios paramos teigiamas socialinis efektas yra kaip pridėtinė vertė. Skatinti socialinę įtrauktį, skurdo mažinimą ir ekonominę veiklą kaimo vietovėse yra skirtos kitos Programos priemonės ir veiklos sritys (pvz., „Parama ekonominės veiklos pradžiai“, „Parama investicijoms, skirtoms ekonominės veiklos kūrimui ir plėtrai“). Informuojame, kad 2021 m. ministerijoje buvo atliktas tyrimas „Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programos įtaka socialinės įtraukties skatinimui, skurdo mažinimui ir ekonominei plėtrai kaimo vietovėse“, tačiau dėl pirmiau nurodytų priežasčių šis tyrimas neapėmė SŪ veiklos srities poveikio vertinimo.

3. Teikiame papildomą informaciją, susijusią su atliekamu tyrimu.

3.1. Pratęsiant 2 punkte išdėstytus paaiškinimus, pirmiausia svarbu pagrįsti, kodėl yra reikalinga teikti parama jaunųjų ūkininkų įsikūrimui ir kodėl jaunesiems ūkininkams skiriami atrankos balai kitose veiklos srityse. Nepaisant papildomo socialinio efekto, visgi pagrindiniai paramos priemonių, skirtų būtent žemės ūkio veiklai, tikslai yra: apsirūpinti maistu, skatinti

kokybiškų žemės ūkio produktų gamybą, didinti ūkių konkurencingumą, užtikrinti žemės ūkio veiklos tęstinumą, sprendžiant kartų kaitos problemas kaimo vietovėse.

Pirmiausia norime informuoti, kad kartų kaitos problema žemės ūkyje ir prioritetas remti jaunuosius ūkininkus yra nustatytas Europos Sąjungos (toliau – ES) lygmeniu ir yra taikomas visose ES valstybėse narėse (toliau – VN). 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) Nr. 1305/2013 dėl paramos kaimo plėtrai, teikiamos Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) lėšomis, kuriuo panaikinamas reglamentas (EB) 1698/2005 (preambulėje, 7, 15, 17, 19 ir 41 straipsniuose) bei 2014 m. liepos 17 d. Komisijos įgyvendinimo reglamente (ES) Nr. 808/2014, kuriuo nustatomos Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1305/2013 dėl paramos kaimo plėtrai, teikiamos Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) lėšomis, taikymo taisyklės (preambulėje, 1 priede) yra nurodyta VN jauniems ūkininkams sudaryti kuo geresnes paramos gavimo sąlygas, neapsiribojant vien jaunųjų ūkininkų įsikūrimo priemone, bet sudarant jauniems ūkininkams palankias paskatas per kitas paramos priemones (pritaikyti jauniems ūkininkams kuo platesnį paramos priemonių rinkinį, per kitas paramos priemones skatinama jiems teikti paramą didesniu intensyvumu).

Rengiant Programą, nacionaliniu lygiu buvo atlikta SSGG analizė, kurios duomenys atsispindi Programos 4.1 dalyje „SSGG“. Joje buvo konstatuota:

„nuo 2008 m. iki 2013 m. kaimo gyventojų skaičius sumažėjo apie 9,5 proc. Skaičiaus mažėjimo tempas buvo toks pat, kaip ir mieste, tačiau kaimo vietovėse sparčiau mažėjo jauniausio – iki 15 m. – amžiaus gyventojų dalis. Be to, padidėjo kaimo gyventojų, sulaukusių 65 m. amžiaus, dalis. Tai rodo, kad kaimo visuomenė sensta“;

„2013 m. kaimo vietovių gyventojų nedarbo lygis siekė 15,7 proc. ir buvo 3,9 proc. p. didesnis už vidutinį nedarbo lygį šalyje, siekusį 11,8 proc. (ES-28 vidutinis nedarbo lygis kaime – 10,3 proc.). Jaunų, 15–24 m. amžiaus, kaimo gyventojų nedarbo lygis siekė net 27,4 proc. ir buvo 5,5 proc. p. didesnis nei vidutiniškai šalyje“;

„Nepalankia linkme kinta ūkininkaujančių struktūra pagal amžių. Ūkininkai iki 35 m. amžiaus 2010 m. sudarė tik 5,9 proc. visų ūkininkaujančiųjų. <...> Tai kelia grėsmę sklandžiai kartų kaitai žemės ūkyje ir ūkininkavimo tradicijų tęstinumui“.

Pagal SSGG analizę buvo identifikuotos 7 silpnybės, iš kurių 2 susijusios su kaimo vietovių senėjimu ir nepakankamu jaunimo užimtumu:

kaimo visuomenės senėjimas, neužtikrintas sklandus kartų kaitos procesas;

mažas kaimo gyventojų, ypatingai jaunimo, aktyvumas darbo rinkoje, mažesnis nei mieste jų užimtumo lygis.

Atsižvelgiant į nepalankią ūkininkų amžiaus struktūrą ir su tuo susijusią grėsmę sklandžiai kartų kaitai žemės ūkyje bei ūkininkavimo tradicijų tęstinumui, buvo būtina palengvinti jaunųjų ūkininkų įsikūrimą, todėl Programoje yra atskira veiklos sritis „Parama jaunųjų ūkininkų įsikūrimui“ (toliau – JŪ), skirta ūkininkams iki 40 m. amžiaus, o kitose veiklos srityse jaunesiems ūkininkams skiriami atrankos balai. Informuojame, kad atrankos balai jaunesiems ūkininkams SŪ veiklos srityje buvo skiriami ne tik nuo 2019 m., bet per visą Programos įgyvendinimo laikotarpį, t. y. nuo 2015 m.

Europos Komisijos rekomendacijose dėl Lietuvos Bendrosios žemės ūkio politikos (toliau – BŽŪP) strateginio plano, pateiktose 2020 m. gruodžio 18 d., akcentuojamas poreikis pritraukti jaunuosius ūkininkus, nes „*smarkus gyventojų skaičiaus mažėjimas kaimo vietovėse yra dar vienas bendras susirūpinimą dėl kaimo vietovių gyvybingumo ateityje keliantis klausimas*“. Nurodoma, kad Lietuvos jaunieji ūkininkai aktyviai naudojami investicine pagalba pagal Programą, tačiau šiai paramai skirtų lėšų, kurios sudaro apie 4 proc. viso paketo, nepakanka, kad būtų patenkinti jaunųjų ūkininkų investiciniai poreikiai.

Apibendrinant konstatuojame, kad kartų kaita yra BŽŪP tiek dabartinio, tiek būsimo finansinio paramos laikotarpio prioritetas, kuris nustatytas ES teisės aktuose ir yra taikomas visose VN.

3.2. Jūsų rašte paminėta, kad jaunesiems ūkininkams yra atskira parama, o SŪ veiklos sritis skirta būtent smulkiesiems ūkiams. Papildomai paaiškiname, kad tarp JŪ veiklos srities ir SŪ veiklos srities yra takoskyra. Pagal JŪ veiklos sritį parama teikiama jaunesiems ūkininkams, kurių planuojamas VED yra nuo 8 000 Eur iki 70 000 Eur. Tuo tarpu pagal SŪ veiklos sritį paramos galima kreiptis, jei VED ne mažesnis kaip 4 000 Eur ir ne didesnis kaip 7 999 Eur. Tai reiškia, pagal SŪ veiklos sritį dėl paramos kreipiasi jaunieji ūkininkai, kurie pagal JŪ veiklos sritį negali gauti paramos.

3.3. Rašte pareiškėjas teigia, kad „*atitiko visus reikalavimus ir surinko tik 65 balus, nes dėl amžiaus neteko 10 balų*“. Paaiškiname, kad atrankos balų sistemą viso sudaro 100 balų. Privalomas minimalus balų skaičius gauti paramai yra 25, tačiau realus balų skaičius, kurio užtenka paramai gauti, priklauso nuo pateiktų paramos paraiškų kiekio, bendros prašomos paramos sumos. Jei pareiškėjas surinko 65 balus iš galimų 100 balų, jo paraiška neatitiko ir kitų atrankos kriterijų, už kuriuos negavo bendrai 35 balų. Šioje 35 balų sumoje balai jaunesiems ūkininkams sudaro 10 balų, reiškia dar 25 balų negavo už kitus atrankos kriterijus. Todėl teiginys, kad pareiškėjas tik dėl amžiaus nepateko į paramos gavėjų sąrašą, nėra teisingas.

Papildomai teikiame informaciją, kad atrankos kriterijai ir balai už juos yra išdėstyti SŪ

taisyklių 30 punkte. Atranka sudaryta iš 7 atrankos kriterijų, už kuriuos maksimaliai galima surinkti 100 balų. Du atrankos kriterijai yra įvertinti po 20 balų, du – po 15 balų, trys – po 10 balų. Reiškia rašte minimo atrankos kriterijaus (už buvimą jaunuju ūkininku) svoris lyginant su kitais atrankos kriterijais yra mažiausias, nes už jį suteikiama tik 10 balų. Atsižvelgiant į tai, negalima teigti, kad šis atrankos kriterijus yra lemiamas, gaunant paramą.

Rašte teigiama, kad „*skaičiuojant balus vyresniems nei 40 metų amžiaus pareiškėjams, yra atimama 10 balų, o tai užkerta kelią gauti paramą vyresnio nei 40 metų amžiaus ūkininkams*“. Kaip matome iš ministerijos 2022-07-01 rašte Nr. 3IN-441 pateiktų duomenų, atrankos balų suteikimas jauniems ūkininkams, neatėmė galimybės gauti paramą vyresniems asmenims: daugiau kaip 53 proc. paramos gavėjų 2022 m. yra vyresni kaip 40 m. amžiaus.

Įvertinus viso 2019–2022 m. laikotarpio paramos gavėjų amžių, matome, jog nepaisant jauniems ūkininkams suteikiamų 10 atrankos balų, dauguma paramos gavėjų (59 proc.) buvo vyresni nei 40 m. amžiaus ūkininkai.

Paramos gavėjai pagal amžių:

Paraiškos pateikimo metai	Nuo 18 iki 30 m. imtinai	Nuo 31 iki 40 m. imtinai	Nuo 41 iki 50 m. imtinai	Nuo 51 iki 60 m. imtinai	Nuo 61 iki 70 m. imtinai	71 m. ir daugiau	Iš viso
2019	233	422	311	300	108	53	1 427
2020	153	248	312	410	160	33	1 316
2021	165	336	228	331	136	64	1 260
2022* (preliminarūs duomenys, nes šiuo metu dar ne visos paraiškos patvirtintos)	226	335	238	264	111	25	1 199
Iš viso	777	1 341	1 089	1 305	515	175	5 202.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, ministerijos nuomone, sprendimas pareiškėjams, kurie iki paramos paraiškos pateikimo dienos yra iki 40 metų imtinai, skirti 10 papildomų atrankos balų nesukėlė diskriminacijos dėl amžiaus, nepažeidė lygių galimybių principo.“

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Tyrimo metu buvo vertinama, ar Ministerija, numatydama, kad asmenys iki 40 metų gali gauti papildomus 10 balų pateikdami paraiškas pagal priemonės „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklos sritį „Parama smulkiesiems ūkiams“, nepažeidė Lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 1 punkto, pagal kurį valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos pagal kompetenciją privalo užtikrinti, kad visuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios teisės ir galimybės nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III antraštinėje dalyje, skirtoje lygybei, įtvirtintas lygybės prieš įstatymą principas (20 straipsnis), taip pat įtvirtintas bet kokios diskriminacijos draudimas, ypačingai dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos. Pagal 25 straipsnio nuostatas, Europos Sąjunga pripažįsta ir gerbia pagyvenusių žmonių teisę gyventi oriai ir nepriklausomai bei dalyvauti visuomeniniame ir kultūriniame gyvenime.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys yra lygūs, žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, 3 tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtinių teisių būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas).

Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija

dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius (Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d. nutarimas). Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d. ir 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimai).

Lygių galimybių įstatymo 1 straipsnyje nustatyta, jog šio įstatymo paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Taip pat šiuo įstatymu siekiama, kad būtų įgyvendintos ir Europos Sąjungos teisės aktų, nurodytų šio įstatymo priede, kitų tarptautinių sutarčių nuostatos. Taigi, Konstitucijoje įtvirtintos asmenų lygybę reglamentuojančios pagrindinės nuostatos yra perkeltos į Lygių galimybių įstatymą, kuris draudžia diskriminaciją šio įstatymo taikymo srityje ne tik dėl konstitucinių nediskriminavimo pagrindų, bet ir dėl kitų žmogaus tapatybės požymių ar priskiriamų savybių, kurios yra įtvirtintos Lygių galimybių įstatyme.

Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje diskriminacija apibrėžiama kaip tiesioginė ar netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos. Tiesioginė diskriminacija pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalį laikomas elgesys su asmeniu, kai dėl pirmiau išvardintų pagrindų asmeniui taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Analogiškos nuostatos numatytos atitinkamose Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 ir 9 dalyse.

Nagrinėjamu atveju yra vertinamos Taisyklių 30.4 papunkčio nuostatos, pagal kurias vienas iš atrankos kriterijų siekiant gauti paramą pagal Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemonės „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklos sritį „Parama smulkiesiems ūkiams“ yra pareiškėjo amžius – pareiškėjams, kurie iki paramos paraiškos pateikimo dienos yra iki 40 metų imtinai, skiriama 10 balų. Atsižvelgiant į tai, buvo atliekamas tyrimas dėl galimos diskriminacijos amžiaus pagrindu, t. y., siekiama atsakyti, ar Taisyklėse nustatyti papildomi balai, skiriami dėl amžiaus, gali būti laikomi diskriminacija.

Pabrėžtina, kad, pagal Lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio 1 straipsnio 1 punkto

nuostatas, „Valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos pagal kompetenciją privalo užtikrinti, kad visuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios teisės ir galimybės nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos“. Taigi, konstatuotina, kad nagrinėjamame teisės akte (Taisyklėse) yra tiesiogiai numatytas skirtingas asmenų traktavimas amžiaus pagrindu.

Pabrėžtina, kad ne kiekvienas skirtingas asmenų traktavimas laikytinas diskriminacija. Lygių galimybių įstatyme yra numatyti atvejai, kada skirtingas asmenų traktavimas nelaikytinas diskriminacija. Šiuo atveju aktualios dvi galimos situacijos, kada skirtingas asmenų traktavimas nelaikytinas diskriminacija:

1) įstatymų nustatytus apribojimus dėl amžiaus, kai tai pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis (Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalies 1 punktas);

2) įstatymų nustatytas specialias laikinas priemones, taikomas siekiant užtikrinti lygybę ir užkirsti kelią lygių galimybių pažeidimui lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu (Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalies 6 punktas).

Ministerija informavo, kad Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemonė „Ūkio ir verslo plėtra“ yra skirta jaunųjų ūkininkų įsikūrimui skatinti, smulkiųjų ūkių plėtrai ir ekonominės veiklos kaimo vietovėse pradžia, kūrimui bei plėtrai. Pagal šią priemonę, remiant ūkio ir verslo plėtrą, prisidedama prie nustatytų poreikių įgyvendinimo, sprendžiant problemas, susijusias su žemės ūkio subjektų konkurencingumo ir ekonominio gyvybingumo didinimu, nepalankia kaimo gyventojų, ypač ūkininkų, amžiaus struktūra, nepakankamu jų išsilavinimu, verslumo skatinimu ir darbo vietų kūrimu kaime, efektyviu atsinaujinančių energijos šaltinių panaudojimu. Ministerija pabrėžė, kad pareiškėjams, neatitinkantiems atrankos kriterijų, balai neskiriami, bet neatimami (kaip rašė Pareiškėjas).

Ministerija paaiškino, kad smulkiųjų ūkių savininkai, kurių amžius yra iki 40 metų, sudaro apie 17 proc. visų smulkiųjų ūkių savininkų (2022 m. sausio 1 d. duomenimis; lentelės pateiktos šio sprendimo nustatomojoje dalyje).

Atkreiptinas dėmesys, kad Taisyklėse nurodyta, jog rengiant šį dokumentą buvo remtasi Europos Sąjungos reglamentais, tarp jų, Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. gruodžio 17 d. reglamentu (ES) Nr. 1303/2013, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondai, Europos žemės ūkio fondai kaimo plėtrai ir Europos jūros

reikalų ir žuvininkystės fondui bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui taikytinos bendrosios nuostatos ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006 (toliau – Reglamentas Nr. 1303/2013), taip pat Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. gruodžio 17 d. reglamentu (ES) Nr. 1305/2013 dėl paramos kaimo plėtrai, teikiamos Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) lėšomis, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1698/2005 (toliau – Reglamentas Nr. 1305/2013). Taip pat Ministerija kaip svarbų dokumentą nurodė 2014 m. liepos 17 d. Europos Komisijos įgyvendinimo reglamentą (ES) Nr. 808/2014, kuriuo nustatomos Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1305/2013 dėl paramos kaimo plėtrai, teikiamos Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) lėšomis, taikymo taisyklės (toliau – Reglamentas Nr. 808/2014). Primintina, kad Europos Sąjungos reglamentai yra tiesiogiai taikomi teisės aktai ir teisinėje sistemoje turi įstatymo galią.

Pabrėžtina, kad tiek Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programoje, tiek pirmiau minėtuose reglamentuose jaunimo įsikūrimui ir užimtumo skatinimui yra skiriamas ypatingas dėmesys. Pagal Lietuvos kaimo plėtros programos 2014–2020 metų programos 5.2.2.2.2 papunktį, „Ūkio ir verslo plėtros“ priemonė turėtų padėti palengvinti pradinį Lietuvos jaunųjų ūkininkų įsikūrimą ir struktūrinį jų valdų pritaikymą pradėjus veiklą, įsitraukimą į žemės ūkio veiklą.

Pažymėtina, jog Reglamento Nr. 1303/2013 I priedo („Bendra strateginė programa“) 5.3 punkto 4 papunktyje nustatyta, kad valstybės narės tinkamai atsižvelgia į palankių sąlygų neturinčių grupių poreikius, siekdamos sudaryti joms sąlygas geriau integruotis į darbo rinką, ir taip sudaro joms palankesnes sąlygas visapusiškai dalyvauti visuomenės gyvenime. Pagal šio reglamento 27 straipsnio 2 dalį, kiekvienoje programoje (šiuo atveju – Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programoje) apibrėžiami prioritetai, pagal kuriuos nustatomi konkretūs tikslai. Pagal to paties reglamento I priedo 5.5 punkto 3 papunktį, valstybės narės, siekdamos išspręsti problemas, kilusias labiausiai demografinius pokyčius patyrusiems regionams, gali remti demografinį atsinaujinimą, sudarant geresnes sąlygas šeimoms ir gerinant darbo ir šeimos gyvenimo suderinamumą.

Reglamento Nr. 1305/2013 preambulės 8 punkte numatyta, kad valstybės narės turėtų turėti galimybę į savo kaimo plėtros programas įtraukti temines paprogrames, skirtas specifiniams joms ypač svarbių vietovių poreikiams patenkinti. Teminės paprogramės turėtų būti taikomos, be kita ko, jaunesiems ūkininkams, smulkiesiems ūkiams, kalnų vietovėms, trumpų tiekimo grandinių kūrimui, moterims kaimo vietovėse ir klimato kaitos švelninimui bei prisitaikymui prie jos ir biologinei įvairovei. Pagal Reglamento Nr. 1305/2013 7 straipsnio a punktą, valstybės narės,

siekdamos prisidėti prie Europos Sąjungos kaimo plėtros prioritetų įgyvendinimo, gali į savo kaimo plėtros programas įtraukti temines paprogrames, skirtas specifiniams poreikiams patenkinti. Tokios teminės paprogramės gali būti, *inter alia*, susijusios su jaunaisiais ūkininkais. Pagal Reglamento Nr. 1305/2013 2 straipsnio 1 dalies n punktą, jaunas ūkininkas – asmuo, kuris paraiškos pateikimo momentu yra ne vyresnis kaip **40 metų amžiaus**, turi reikiamų profesinių įgūdžių bei kompetencijos ir pirmą kartą įsisteigia žemės ūkio valdoje kaip tos valdos valdytojas.

Taip pat pastebėtina, kad, pagal Lietuvos Respublikos ūkininko ūkio įstatymo 10 straipsnio 2 dalies nuostatas, „Vyriausybė, teikdama prioritetą jauniems (**iki 40 metų**) ūkininkams, nustato jų įsikūrimo ir kvalifikacijos kėlimo paramos formą ir dydį“.

Reglamento Nr. 808/2014 preambulės 8 punkte numatyta, kad siekiant padidinti pirmą kartą žemės ūkio valdoje įsisteigiančių jaunųjų ūkininkų galimybes pasinaudoti kitomis pagal Reglamento (ES) Nr. 1305/2013 19 straipsnyje nurodytą ūkio ir verslo plėtros priemonę teikiamos paramos priemonėmis, reikėtų nustatyti kelių priemonių įtraukimo į verslo planus taisykles ir susijusių paraiškų patvirtinimo procedūros taisykles.

Kaip nurodė Ministerija, Europos Komisijos rekomendacijose dėl Lietuvos Bendrosios žemės ūkio politikos (toliau – BŽŪP) strateginio plano, pateiktose 2020 m. gruodžio 18 d., akcentuojamas poreikis pritraukti jaunuosius ūkininkus, nes „smarkus gyventojų skaičiaus mažėjimas kaimo vietovėse yra dar vienas bendras susirūpinimą dėl kaimo vietovių gyvybingumo ateityje keliantis klausimas“. Nurodoma, kad Lietuvos jaunieji ūkininkai aktyviai naudojami investicine pagalba pagal Programą, tačiau šiai paramai skirtų lėšų, kurios sudaro apie 4 proc. viso paketo, nepakanka, kad būtų patenkinti jaunųjų ūkininkų investiciniai poreikiai.

Vertinant Ministerijos pateiktą statistinę informaciją apie jaunųjų ūkininkų (iki 40 m.) dalį tarp visų ūkininkų ir jaunųjų ūkininkų kiekio dinamiką nuo 2019 metų, matyti, kad 2019 metais jaunieji ūkininkai sudarė apie 16,76 proc. visų ūkininkų; 2020 metais jaunieji ūkininkai sudarė apie 16,6 proc. visų ūkininkų; 2021 metais jaunieji ūkininkai sudarė apie 16,97 proc. visų ūkininkų; 2022 metais jaunieji ūkininkai sudarė apie 17,59 proc. visų ūkininkų. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad jaunųjų ūkininkų dalis tarp visų ūkininkų per šį laikotarpį išlieka daugiaž stabilus ir po truputį kyla. Atkreiptinas dėmesys, kad jaunųjų ūkininkų skaičius iš esmės išliko toks pats (2019 metais – 13 553; 2022 m. – 13 387), bet bendras ūkininkų skaičius per palyginamąjį laikotarpį mažėjo nuo 80 842 iki 76 072.

Vertinant jaunųjų ūkininkų dalį tarp visų smulkiųjų ūkių, matyti, kad 2019 metais jaunieji ūkininkai sudarė 15,26 proc. visų smulkiųjų ūkių; 2020 metais jaunieji ūkininkai sudarė 15,54 proc. visų smulkiųjų ūkių; 2021 metais jaunieji ūkininkai sudarė 16,26 proc. visų smulkiųjų ūkių;

2022 metais jaunieji ūkininkai sudarė 16,87 proc. visų smulkiųjų ūkių. Darytina išvada, kad jaunųjų ūkininkų kiekis tarp smulkiųjų ūkių nežymiai kyla.

Analizuojant Ministerijos pateiktą statistinę informaciją apie pareiškėjų, siekiančių gauti paramą, ir paramos gavėjų amžių, nustatyta, kad 2019 metais asmenys iki 40 metų sudarė apie 40,18 proc. visų pareiškėjų ir sudarė 45,9 proc. visų paramos gavėjų; 2020 metais asmenys iki 40 metų sudarė apie 30,78 proc. visų pareiškėjų ir sudarė 30,47 proc. visų paramos gavėjų; 2021 metais asmenys iki 40 metų sudarė apie 35,69 proc. visų pareiškėjų ir sudarė apie 39,76 proc. visų paramos gavėjų; 2022 metais (duomenys preliminarūs) asmenys iki 40 metų sudaro apie 38,99 proc. visų pareiškėjų ir apie 46,79 proc. visų paramos gavėjų. Pastebėtina, kad 2019 metais paraiškoms, teiktoms iki 2019 m. birželio 5 d., pareiškėjams, kurie iki paramos paraiškos pateikimo dienos buvo iki 40 metų imtinai, buvo skiriama 15 balų.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nėra aišku, kokį poveikį konkrečiai veiklos sritis „Parama smulkiesiems ūkiams“ daro jaunųjų ūkininkų didėjimui. Ministerija pažymėjo, kad 2021 m. vertino Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 m. programos įtaką socialinės įtraukties skatinimui, skurdo mažinimui ir ekonominei plėtrai kaimo vietovėse, bet kadangi veiklos sritis „Parama smulkiesiems ūkiams“ pagrindinis tikslas nėra socialinės įtraukties gerinimas (kaip nurodė Ministerija – per šią veiklos sritį prie socialinės įtraukties prisidedama tik netiesiogiai, bet teigiamas efektas laikytinas pridėtinu verte). Atsižvelgiant į tai, sunku įvertinti, ar veiklos sritis „Parama smulkiesiems ūkiams“ tiesiogiai daro kažkokį poveikį jaunųjų ūkininkų skaičiaus didėjimui, bet iš statistinių duomenų galima daryti išvadą, kad jaunųjų ūkininkų skaičius nežymiai, bet kyla. Pastebėtina, kad toks nežymus kilimas rodo ir tai, kad teikiamos paramos per įvairias veiklos sritis (įskaitant ir „Parama smulkiesiems ūkiams“) neproporcingai neiškreipia ūkininkų pasiskirstymo pagal amžių, t. y., prisidedama prie kartų kaitos ir jaunųjų ūkininkų įsitvirtinimo, bet vyresnio amžiaus ūkininkai nėra išstumiami iš žemės ūkio veiklos.

Vertinant pateiktą statistinę informaciją darytina išvada, jog papildomi 10 balų dėl amžiaus iš esmės neiškreipia paraiškų teikimo proporcingumo amžiaus pagrindu. Nors įžvelgtina, kad asmenys iki 40 metų turi šiek tiek daugiau šansų gauti paramą (gavusiųjų paramą skaičius procentais yra didesnis nei šios asmenų grupės dalis tarp visų pareiškėjų, siekiančių gauti paramą), įvairaus amžiaus asmenys siekia gauti paramą ir tokią paramą gauna. Dėl to nėra pagrindo teigti, kad papildomų balų dėl amžiaus teikimas nagrinėjamu atveju galėtų sudaryti neįmanomas (neproporcingai mažas) galimybes vyresnio nei 40 metų amžiaus asmenims gauti paramą.

Pareiškėjas skunde atkreipė dėmesį, kad priemonėje „Ūkio ir verslo plėtra“ yra kita veiklos sritis – „Jaunųjų ūkininkų įsikūrimas“, kurioje esminis elementas yra pareiškėjų amžius. Keltinas

klausimas, ar proporcinga, kad jaunieji ūkininkai gali būti remiami tiek pagal veiklos sritį „Jaunųjų ūkininkų įsikūrimas“, tiek pagal priemonę „Parama smulkiesiems ūkiams“.

Ministerija pabrėžė, kad pagal veiklos sritį „Parama jaunųjų ūkininkų įsikūrimui“ parama gali būti teikiama tik tiems pareiškėjams, kurie pirmą kartą steigiasi žemės ūkio valdoje ir ūkyje kaip ūkio valdytojai, kurie, kaip ūkio ir (arba) valdos valdytojai, nebuvo ir nėra pateikę paraiškos tiesioginėms išmokoms gauti (taikoma ir tais atvejais, kai paraiška tiesioginėms išmokoms gauti buvo pateikta neįregistravus ūkininko ūkio ir (arba) pateikta paraiška tiesioginėms išmokoms gauti buvo išregistruota iki paramos paraiškos pagal šią veiklos sritį pateikimo), **šio ūkio ekonominis dydžio potencialas, išreikštas VED, turi būti ne mažesnis kaip 8 000 Eur per metus**. Pagal veiklos sritį „Parama smulkiesiems ūkiams“ parama gali būti teikiama fiziniams asmenims, užsiimantiems žemės ūkio veikla, kurie bent paskutiniaisiais metais prieš paramos paraiškos pateikimo metus deklaruoja pasėlius ir (arba) registruoja ūkinius gyvūnus, **tokio pareiškėjo produkcijos standartine verte išreikštas valdos ekonominis dydis yra ne mažesnis kaip 4 000 Eur ir ne didesnis kaip 7 999 Eur**. Taigi išskirtini skirtumai – veiklos sritis „Parama smulkiesiems ūkiams“ taikoma ne vien tik jauniems ūkininkams, kurie žemės ūkio valdoje ir ūkyje steigiasi pirma kartą, bet priešingai – asmenys jau turi vykdyti veiklą; taip pat skiriasi šių veiklos sričių valdos ekonominis dydis, kuriam esant teikiama parama. Konstatuotina, kad negalima teigti, jog šios dvi veiklos sritys iš esmės leidžia teikti dvi skirtingas paramas tam pačiam jaunajam ūkininkui vienu metu.

Atsižvelgiant į visą pirmiau paminėtą teisinį reglamentavimą, darytina išvada, kad jauniems ūkininkams gali būti sudaromos palankesnės sąlygos gauti paramą – tiek įsikūrimui, tiek ir vėliau vykdamt veiklą. Pabrėžtina, kad tokie teisės aktai, numatantys galimybę taikyti palankesnes formas, yra įstatymai ar įstatymo galios teisės aktai (ES reglamentai), taigi atitinka Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalies 1 punkte numatytą reikalavimą (tiesiogine diskriminacija nėra laikomi tokie atvejai, kai įstatymu nustatomi apribojimai dėl amžiaus, kai tai pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis). Taip pat, atsižvelgiant į tai, kad Taisyklėmis numatyta tvarka, kuri yra palankesnė asmenims iki 40 metų, nepagrįstai neapriboja ir vyresnio amžiaus asmenų galimybių kreiptis dėl paraiškos ir ją gauti, konstatuotina, kad numatytas teisinis reglamentavimas yra proporcingas.

Konstatuotina, jog nagrinėjamu atveju, Taisyklėmis numatant, kad paraiškas gauti paramą veiklos srityje „Parama smulkiesiems ūkiams“ teikiantiems asmenims iki 40 metų yra skiriami 10 balų, nėra prieštaraujama Lygių galimybių įstatymo nuostatomis, t. y., Ministerija nepadarė lygių galimybių pažeidimo.

Atsižvelgiant į tai, kad veiklos sritis „Parama smulkiesiems ūkiams“ dėl balų skyrimo

kriterijaus, susijusio su pareiškėjų amžiaus, prisideda prie socialinės įtraukties tikslų, yra tikslinga įvertinti, kaip jaunųjų ūkininkų skatinimas šioje veiklos srityje prisideda prie siekiamų socialinės įtraukties tikslų, vertinti, kaip kinta jaunųjų ūkininkų kiekis. Dėl šių priežasčių Ministerijai, remiantis Lygių galimybių įstatymo 17 straipsnio 2 dalies nuostatomis, rekomenduotina stebėti ir vertinti, ar ši priemonė atitinka išsikeltus tikslus ir padeda pasiekti siekiamus socialinės įtraukties rezultatus.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 16 straipsniu, 17 straipsniu, 29 straipsnio 2 dalies 5 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Pripažinti skundą nepagrįstu, kadangi nepasitvirtino jame nurodyti pažeidimai.
2. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją, Ministeriją ir Agentūrą.

Sprendimas per 1 (vieną) mėnesį nuo jo gavimo dienos gali būti skundžiamas apygardos administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka arba Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatyme nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

Birutė Sabatauskaitė